

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 010 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2004 жылғы 5 мамыр

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2003 жылғы жылдық есебін мақұлдау және қаржы рыногындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Ұлттық Банктің жылдық есебі туралы. 2004 жылғы 26 сәуірде еліміздің Президенті Ұлттық Банктің 2003 жылғы жылдық есебін тыңдады. Президент тұтастай алғанда Ұлттық Банктің 2003 жылғы жұмысына оң баға берді және есепті мақұлдады (негізгі макроэкономикалық және қаржылық көрсеткіштер қоса беріліп отыр).

Мемлекет басшысы Ұлттық Банк алдына **жаңа міндеттер** қойды. Бірқатар міндеттер Ұлттық Банктің жаңа мақсат белгілеуіне (бағалардың тұрақтылығын қамтамасыз ету) және жаңа мақсатты көрсеткіш таңдауына (базалық инфляция) байланысты еді.

Олар Үкіметтің, Ұлттық Банктің және жергілікті атқарушы органдардың жауапкершілігін айқындай отырып, Үкіметпен бірлесіп базалық инфляцияны есептеудің еліміз үшін қолайлы әдістемесін қабылдай отырып, 2004 жылға арналған болжамдық көрсеткіштер шеңберінде базалық инфляция деңгейін қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдай отырып, мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп инфляциялық процестерді реттеудің схемасын әзірлеуге байланысты.

Президент, бұрынғыдай, валюталық реттеуді ырықтандыру міндетіне барынша көңіл бөліп отыр. Ұлттық Банкке 2005 жылдың ортасына дейін валюталық режимді ырықтандырудың екінші кезеңін іске асыруға бағытталған валюталық реттеу жөніндегі заң базасына өзгерістер енгізу тапсырылды.

Президенттің басқа тапсырмалары статистиканы және қаржылық статистиканы жақсартуды, елдің халықаралық резервтерін басқаруды, Каспий теңізінің қазақстандық секторын игеруді жүзеге асыратын шетелдік компаниялар филиалдары қызметінің валюталық мониторингінің жүйесін құру бойынша нормативтік құқықтық базаны әзірлеуді жетілдіруге; халықаралық қаржы және тауар рыноктары бойынша болжау-талдау жұмысын жүргізуді күшейтуге; халыққа қажеттілігіне қарай қолма-қол ақшамен уақтылы және толыққанды қызмет көрсетуге, оның ішінде, әсіресе аймақтарда банкоматтар желісінің үздіксіз жұмыс істеуіне және кеңейтуге қатысты.

Есепке Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есебі бойынша “Делойт және Туш” ЖШС-нің аудиторлық қорытындысы қоса берілді. Онда шоғырландырылған қаржылық есепте Ұлттық Банктің 2003 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайының барлық маңызды жақтарының, сондай-ақ оның бір жыл ішіндегі қызметінің нәтижелері мен ақшалай қаражаты қозғалысының Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес шынайы көрсетілгені айтылады.

2. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика жөніндегі агенттігінің ресми деректері бойынша 2004 жылғы сәуірде инфляция өткен екі ай деңгейінде қалып, 0,4% болды. Бағалардың негізгі өсуі азық-түлік тауарларының және ақылы қызмет көрсетудің – 0,4% қымбаттауынан болды, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағасы 0,2% жоғарылады.

2004 жылғы сәуірде азық-түлік тауарларының құрылымындағы бағалар: нан – 1,6%, ұн мен макарон тағамдары – 1,1%, жарма мен балық – 0,6% жоғарылады. Жеміс-жидек 2,1% қымбаттаса, ал көкөніс 0,9% арзандады. Сүт тағамдары бағаларының – 2,0%, жұмыртқа – 1,5% арзандағаны байқалды.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлардың ішінен аяқ киім бағасының өсуі – 0,8%, киім, мата, ыдыс-аяқ – 0,6%, тұрмыстық тоқыма бұйымдары мен жеке гигиена тауарлары – 0,5% болды. Бензиннің бағасы 2,7% төмендеді.

Ақылы қызмет көрсетудің қымбаттауы денсаулық сақтау қызметін көрсетуге ақы төлеудің 1,0%, мәдениет және демалыс – 0,9%, тұрғын үй-коммуналдық сала – 0,4%, көлік және білім беру – 0,2% жоғарылауымен қамтамасыз етілді.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляцияның деңгейі 1,9%-ті құрады (2003 жылдың қаңтар-сәуірінде – 2,1%), сонымен бірге азық-түлік тауарларына баға 3,0%-ке, азық-түлікке жатпайтын тауарларға – 0,5%-ке, халыққа ақылы қызмет көрсету – 1,1%-ке көтерілді.

2004 жылғы сәуірде инфляция жылдық көрсетуде 6,5%-ті құрады және 2004 жылғы наурыздың деңгейінде қалды.

3. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2004 жылғы сәуірде Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағаларда 8,9%-ке өсіп, 6193,4 млн. долларға жетті. Ұлттық Банктің ішкі валюта рыногынан валюта сатып алуы және Қаржы министрлігінің шотына шетел валютасының түсуі таза валюталық қорлардың (ЕАВ) 566,3 млн. долларға толықтырылуына ықпал етті. Алтындағы активтер Ұлттық Банк жүргізген операциялар мен оның әлемдік рыноктардағы бағаларының 8,4%-ке төмендеуі нәтижесінде 58,7 млн. долларға азайды.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 3732,4 млн. долл.) сәуірде 5,3%-ке ұлғайып, 9931,0 млн. долл. болды.

2004 жылғы сәуірде Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің төмендеуі (Үкімет шоттары көлемінің өсуі) ақша базасының 2,9%-ке азайып, 316,3 млрд. теңгеге жетуіне себеп болды.

2004 жылғы наурызда ақша массасы 3,7%-ке өсіп, 1053,5 млрд. теңге болды. Ақша массасы ұлғаюының негізгі факторы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің (1,1%) өсуі, сол сияқты оның ішкі активтерінің көбеюі (5,9%-ке) болды.

Айналыстағы қолма-қол ақша (M0) наурызда 1,5%-ке өсіп, 244,9 млрд. теңгеге жетті, ал банк жүйесіндегі депозиттер ақша массасының құрылымында - 4,3%-ке өсіп, 808,5 млрд. теңге болды. Наурызда айналыстағы қолма-қол ақшамен салыстырғанда депозиттердің өсу қарқынының озық болуына ақша массасы құрылымындағы қолма-қол ақша үлесінің 23,7%-тен 23,2%-ке дейін азаюы себеп болды.

Ақша массасымен салыстырғанда ақша базасының озық қарқыны ақша мультипликаторының 3,30-дан 3,24-ке дейін төмендеуіне себеп болды.

4. Валюта рыногы. 2004 жылғы сәуірде ішкі валюта рыногында, ең бастысы, әлемдік валюта рыноктарында американдық валюта позициясының нығаюына байланысты құбылмалылықпен сипатталған әр түрлі бағыттағы үрдістер байқалды. Бір ай ішінде АҚШ долларына қатысты теңге бағамы бір доллар үшін 137,62 теңге – 138,92

теңге диапазонында өзгерді. Бір айда теңге 0,53%-ке құнсызданды және айдың аяғында оның биржалық бағамы бір доллар үшін 138,19 теңге болды.

Жыл басынан бері АҚШ долларына қарағанда теңгенің номиналдық нығаюы 3,59% (наурыздың аяғында - 3,07%, ақпанның аяғында – 2,92%, қаңтардың аяғында - 2,73%) болды. АҚШ долларына теңгенің орташа алынған айырбас бағамы 2004 жылғы 4 айда 1 АҚШ доллары үшін 139,28 теңге болды.

Сәуірде қосымша сауда-саттық мәмілелерін есептегенде, биржалық операциялар көлемі наурызбен салыстырғанда 2,1%-ке ұлғайып, 545,6 млн. долл. болды (жыл басынан бері биржалық операциялар көлемі 2,2 млрд. долл. құрады). Биржадан тыс валюта рыногындағы операциялар көлемі наурыздағы көрсеткішпен салыстырғанда 12,2%-ке төмендеді және жедел деректер бойынша 548,7 млн.доллар (жыл басынан бері - 2,4 млрд. долл.) болды.

5. Мемлекеттік бағалы қағаздар рыногы. 2004 жылғы сәуірде 6 және 12 айлық МЕККАМ, сондай-ақ 2 және 7 жылдық орта мерзімді МЕОКАМ бойынша аукцион өткізілді. Бір айда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздар эмиссиясының көлемі 3 есеге өсіп, 18,8 млрд. теңгеге жетті. Өтеу, сыйақы төлемін қоса алғанда, сәуірде 10,4 млрд. теңге болды. Нәтижесінде олардың айналыстағы көлемі 5,6%-ке көбейіп, 186,6 млрд. теңгеге жетті.

Қысқа мерзімді құралдар бойынша кірістілік төмендеді: 6 айлық МЕККАМ бойынша – 5,90%-тен (01.10.03ж.) 4,95%-ке, 12 айлық МЕККАМ бойынша 6,78%-тен (04.11.03ж.) 5,11%-ке дейін жетті. Орта мерзімді құралдар бойынша кірістілік өзгерген жоқ және: 2 жылдық МЕОКАМ бойынша 5,88%, 7 жылдық МЕОКАМ бойынша – 6,19%-ті құрады.

Сәуірде Ұлттық Банк ноттары эмиссиясының көлемі олар бойынша кірістілік 5,06%-тен 5,04%-ке төмендеген кезде 17,5%-ке өсіп, 53,9 млрд. теңгеге жетті. Ұлттық Банк ноттарын өтеу көлемі сәуірде шамамен 28 млрд. теңгені құрады, ал олардың айналыстағы көлемі бір айда 10,6%-ке көбейіп, 294,7 млрд. теңге болды.

2004 жылғы сәуірде Ұлттық Банктің тікелей репо операциялары бойынша мәмілелерінің көлемі 6,3% азайып, 66,5 млрд. теңге болды, ал кері репо операциялары өткізілген жоқ.

6. Банкаралық ақша рыногы. Наурызда банкаралық ақша рыногында өтімді құралдарды орналастыру бойынша банктер белсенділігінің артқаны байқалды. Негізгі құралдар орналастыру мерзімі 30 күннен аспайтын банкаралық депозиттер болды.

2004 жылғы ақпанмен салыстырғанда наурызда орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттердің көлемі олар бойынша орташа алынған сыйақы ставкаларының 3,49%-тен 2,56%-ке төмендеуі кезінде 80,3%-ке көбейіп, 53,5 млрд.теңгеге жетті .

Шетел валютасында қарыз алу рыногында негізгі операциялар көлемі АҚШ долларындағы депозиттер есебінен жүзеге асырылды. Орналастырылған долларлық депозиттердің көлемі ақпандағы көрсеткіштермен салыстырғанда 9,3%-ке өсіп, шамамен 1,9 млрд. долларды құрады. Долларлық депозиттер бойынша кірістілік деңгейі наурызда 2,39%-тен 3,83%-ке жетті. Есептік кезеңде еуроғағы депозиттер, орташа алынған ставкасы 1,95% болған жағдайда, 557,96 млн. еуроны құрады.

7. Депозит рыногы. Резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі наурызда 4,3%-ке (жыл басынан бері - 10,6%) ұлғайды және 808,5 млрд. теңге (5,8 млрд. АҚШ долл.) болды.

Өткен айдағылар сияқты наурызда да шетел валютасындағы депозиттермен салыстырғанда теңгелік депозиттердің қарқындап өсу үрдісі жалғасты. Ұлттық валютадағы депозиттер 5,0%-ке өсіп, 440,9 млрд. теңгеге жетті, сол кезде шетел

валютасындағы депозиттер 3,5%-ке ұлғайып, 367,6 млрд. теңге (2,7 млрд. АҚШ долл.) болды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы бір айда 54,2%-тен 54,5%-ке өсті.

Заңды тұлғалардың депозиттері 6,3%-ке өсіп, 457,1 млрд. теңгеге, жеке тұлғалардың депозиттері 1,9%-ке көбейіп, 351,5 млрд. теңгеге жетті.

Халықтың салымдары (резидент еместерді есептегенде) бір айда 1,8%-ке (жыл басынан бері – 4,5%-ке) өсіп, 358,5 млрд. теңге болды. Халық салымдарының құрылымында теңгелік депозиттер 2,6%-ке көбейді, сол уақытта шетел валютасындағы депозиттер 1,1%-ке өсіп, 204,5 млрд. теңгеге жетті. Нәтижесінде теңгелік депозиттердің үлес салмағы 42,6%-тен 43,0%-ке дейін ұлғайды.

Наурызда банктік емес заңды тұлғалардың теңгелік мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2,9% (2004 жылғы ақпанда - 3,8%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша - 9,4% (9,3%) болды.

8. Кредит рыногы. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борышы наурызда 2,3%-ке (жыл басынан бері - 6,0%) өсті және 1036,6 млрд. теңгені (7,46 млрд. АҚШ долл.) құрады.

Наурызда шетел валютасындағы кредиттерге қарағанда ұлттық валютадағы кредиттердің өсу қарқыны едәуір алда болды. Сонымен, ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 5,2%-ке өсті және 484,6 млрд. теңге болды, сол уақытта шетел валютасындағы кредиттер 552,1 млрд. теңге (4,0 млрд. АҚШ долл.) жуық құрап, 0,1%-ке төмендеді. Қорытындысында теңгелік кредиттердің үлес салмағы ақпанмен салыстырғанда 45,4%-тен 46,7%-ке дейін өсті.

Ұзақ мерзімді кредиттер 669,3 млрд. теңгені құрап, 4,5%-ке өсті, ал қысқа мерзімді кредиттер 367,3 млрд. теңгені құрап, 1,4%-ке азайды. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы ақпанмен салыстырғанда наурызда 63,2%-тен 64,6%-ке дейін ұлғайды.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне берген кредиттері бір айда 11,7%-ке ұлғайып, 229,4 млрд. теңге болды.

Наурызда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 14,9% (ақпанда - 14,8%), жеке тұлғаларға кредиттер бойынша - 21,4% (22,1%) болды.

Негізгі макроэкономикалық және қаржылық көрсеткіштер

	2002 ж.	2003 ж.
Макроэкономика		
ЖІӨ, млрд. тг.	3776,3	4449,8
млрд. \$	24,6	29,8
<i>Нақты өсуі %-пен</i>	9,8	9,2
Халықтың жан басына ЖІӨ \$	1655,4	1991,4
Өнеркәсіптік өнімнің көлемі, млрд. теңге	2292,0	2794,4
<i>өнімнің физикалық көлемінің өсуі %-пен</i>	9,8	8,8
Кезең аяғындағы инфляция, %	6,6	6,8
Кезең аяғындағы ресми қайта қаржыландыру ставкасы, %	7,5	7,0
Ең аз резервтік талаптар, %	6,0	6,0
Ақша базасы, млрд. теңге	208,2	316,9
Ақша массасы (М3), млрд. теңге	765,0	969,9
<i>ақша массасы өсуінің қарқыны (М3) %-пен</i>	32,8	26,8
оның ішінде айналыстағы қолма-қол ақша (М0), млрд. теңге	161,7	238,7
<i>айналыстағы қолма-қол ақшаның өсу қарқыны (М0) %-пен</i>	23,3	47,6
Монетизациялау деңгейі (жылына М3/ЖІӨ), %	20,3	21,8
Төлем балансы		
Төлем балансының жалпы сальдосы, млн. \$	535,1	1533,5
Төлем балансының ағымдағы шоты, млн. \$	-865,8	-68,8
Сауда балансының сальдосы, млн. \$	2300,6	4088,2
Экспорт, млн. \$	10026,9	13232,6
Импорт, млн. \$	-7726,3	-9144,5
Қаржылық шот, млн. \$	1365,0	2728,9
Тікелей инвестициялар, млн. \$	2163,0	2188,1
Ағымдағы шоттың дефициті/профициті, ЖІӨ-ге %-пен	-3,5	-0,2
Жалпы халықаралық резервтер, млн. \$	3140,8	4962,1
Жалпы сыртқы борыш, млн. \$	18200,9	22858,9
Тікелей және кепілдік берілген мемлекеттік борыш, млн. \$	3481,0	3622,6
Валюта рыногы		
Кезең аяғындағы теңгенің ресми бағамы	155,60	144,22
Кезең аяғындағы теңгенің биржалық бағамы	155,85	143,33
ҚҚБ, сауда-саттық көлемі, млн. \$	2944,72	6345,87
Банкаралық валюта рыногы, мәмілелер көлемі, млн. \$	4685,96	6879,67
Бағалы қағаздар рыногы		
Мемлекеттік бағалы қағаздардың бастапқы рыногы		
ҚМ-нің кезең аяғындағы айналыстағы МБҚ, млрд. т.	108,5	162,7
Эмиссия, млрд. теңге:	51,8	117,8
МЕОКАМ-ның орташа алынған кірістілік тиімділігі, %	7,9	6,2
ҚҰБ-нің кезең аяғындағы айналыстағы ноттары, млрд. т.	64,3	198,6
Эмиссия, млрд. теңге:	208,3	613,0
Кезең аяғындағы теңгелік ноттардың тиімді кірістілігі, %-пен	5,48 (77 күн)	5,08 (329 күн)

Кезең аяғындағы айналыстағы барлық муницип. МБҚ, млрд. теңге	8,4	10,8
Эмиссия, млрд. теңге:	3,3	3,4
МБҚ-дың қайталама рыногы		
МБҚ бойынша мәмілелердің жалпы көлемі *, млрд. теңге	2363,8	3582,2
Қайталама рыноктағы ҚҰБ-нің операциялары, млрд.теңге	617,1	476,1
Корпоративтік бағалы қағаздар		
Акциялар эмиссиясының көлемі, млрд.теңге	80,2	...
Мемлекеттік емес облигациялар эмиссиясының көлемі, млрд. теңге	48,2	94,5
Экономикаға кредиттер		
Жалпы көлемі, млрд. теңге	672,4	978,1
<i>Кредиттердің жалпы көлемінің өсуі %-пен</i>	37,3	45,5
Банк жүйесінің депозиттері (кезең аяғында)		
Депозиттер, барлығы (резидент еместердің шоттарын қоспағанда), млрд. теңге	603,2	731,2
Халықтың салымдары (резидент еместерді қосқанда), млрд. теңге	257,4	343,2
Банк жүйесі		
Банктердің саны	38	35
Банктердің меншік капиталы, млрд. теңге	161,2	233,6
Банктердің активтері, млрд. теңге	1145,0	1677,9
Сақтандыру рыногы		
Сақтандыру ұйымдарының саны	33	32
Жиынтық меншік капитал, млн.теңге	6133	9031
Сақтандыру компанияларының активтері, млн.теңге	22419	20716
Жинақтаушы зейнетақы қорлары		
ЖЗҚ-ның саны	16	16
ЖЗҚ-ның активтері, млрд. теңге	269,8	368,3
Төлем жүйесі		
Төлемдер саны, мың трансакциялар	11667,4	12830,8
Төлемдер көлемі, млрд. теңге	15471,9	22412,0
Төлем карточкаларының саны, мың дана	1496	1928
Төлем карточкалары бойынша төлемдердің көлемі, млн. тг.	251008,0	396353,0

* муниципалды МБҚ-ды ескере отырып